

buït a la creació de l'adj., incloguem l'ús per aclamar o apellar bestiar, que tinc anotat de dos pobles a la ratlla d'Andorra: *èik-èik* per aclamar el porc (Arcavell, 1966); i el meu informant d'Aós, per fer venir l'egua que duria la càrrega, la cridava *ééka!* (1964).

DERIV.: *Xicalla* (Labèrnia, ed. 1840; Escrig), i usual a Val. (*Pensat i Fet*, 1952, XL, 5),² inoït en cat. central, però usual des de Tortosa cap al Sud, on sona *èikála*; partint d'aquesta pron., amb metàtesi: *quitxalla*, molt viu a Bna. i cat. central [Belv.] (en concurrència amb *canalla*, que alguns eviten per massa despectiu, i amb *mainada*, més distingit, però més del NE.); no sé si és err. tip. o fruit d'un creuament de *xicalla* amb el sinònim *canalla*, la forma que veig en un escrit del pallarès Violant «quan la mainada veu un esparver --- li canten --- Balla, balla --- Com que moltes vegades va evolucionant per l'espai --- la *xinalla* s'engresca creient que l'ha fet ballar» (BCEC XLV, 287). D'un *xicallada* potser és metàtesi maestr. «*catxillada*: camada, cria nombrosa d'un sol part, com la de conills, gossos etc.», GaGirona (*Voc. Maestr.*, p. 146), si bé almenys deu haver estat contaminat d'un derivat del cast. ant. *cacho* (CACHORRO). *Xicalla*, creuant-se amb *xicam*, degué donar primer **xicamalla*, i d'aquest, per metàtesi, va sortir a Benasc *cachimalla* «chiquille-¹⁵ rfa» (Rohlfs, *Dicc. Pir. Arag.*). *Xicada*.

Xicam. *Xicanoyot* mall. Ss. XVI-XVII i Cubells (DAG.). *Xicarro*, però generalment és *xicarró* [Lab. 1840; St. Joan Despí, DAG.; EmVilanova, AlCM], mot molt afectiu i manyac, com a subst.: «quin *èikaró!*» sentit sovint cap als Pirineus a adults que acariïen un infant [un home, a un que tenia petonejant, Urgellet, 1935 ---]; com a adj., ribag.: «són llocs *èikaróns*» Llaguardes, 1957; cf. el basc *txikarr(a)* supra; gc. de Comenge: «*achicarrí*: (r)appetisser, diminuer», Dupleich (*Pat. de St. Gaudens*); *xicarronet* [Belv.]; *xicarrot*. *Xicàs* [Escrig].

Xicó [Escrig; DAG.: Pollença: «veniu *xicons*»], però quasi només és val. (cites AlCM), i en efecte s'usa molt en val. la forma *èikón* (dotzenes de vegades des de Morvedre cap al S.) «en aquell toll els *èikóns* hi van a nadar», Alginet, V. supra per a una dada africada d'origen mossàrab que sembla provar que això venia dels moriscos val. i llur herència mossàrab; *xicona* Xàtiva, DAG.; *xiconiu*, val., en ús ja des del Maestrat: «una casupeta *èikoníya*» Portell de Morella [1961]; «s'hi fan peixos? —Sí, però són *èikoníys*» Montcada de l'Horta [1962]. *Xicorro* [Escrig]; *xicoró*; *xicorrotet*; *xicorrotí* [Escrig]; *xicorrotin* Val. (diccionari Aguiló), llegiu *xicorrotiu*.

Xicot: aquesta és la forma més viva en cat. central: tant o més corrent que *noi*, i amb to més aviat melioratiu, almenys en sentit d'energia i sovint no sense un poc de simpatia; exs. de *xicot* i *xicotàs* en Ruyra (AlCM), de *xicotet* en Massó Torrents.

En especial *xicot* i *xicota*, denominacions catalanes normals del 'festejador', 'promesa', més o menys definitius, però ja seriosament; termes a reivindicar, de sabor catalaníssim, inobjectables, i en realitat més nobles que els *nòvio*, *nòvia* suposadament «distingits»,⁶⁰

que encara ningú no havia gosat dir c. 1918 a Bna., fins que començaren a pendre-hi peu, per la gràcia (o desgràcia) de la gentil i trempada cupletista Pilar Alonso, i de la «gente bien» tan ben punyida per la riallada gegantesca de Russinyol. «Vaig cridar des de lluny a ma *xicota* --- per si volia estrenar la dansa; mes com s'havia emparat molt en sa enrahonamenta ab les amigues no 'm comparegué fins ---»; «ara era una colla de minyones --- ara sorjes dels vehins quartels, infanteria, cavalleria, artilleria --- uns a bandades, altres ab ses *xicotes*, xuclant son puro ---», Pons Mass. (*La Colla del Carrer* XIII, 184; *Auca d. l. P.* XVII, 303).

Ens resulta estrany l'ús que en fan alguns val. i pirinencs: 'jove?': «el rey D. Jaume --- era molt *chicòt*, fort, valent y sabut, qualitats a propòsit per a vèncer moltes còses dificultoses», MGadea (*T. del Xè* II, 15). «Runyada és otro *èikót* barranco que baixa de ---» Urmella (Benasc), 1965. «Puiares ta l'Estany *èikót* fins a trobar ---», «l'estany que diem *La Stanyera é*²⁰ *èikotét*» Isavarre 1959.

Molts intensius o hipocòrístics val. etc.: «A la Font Santa venerem Sant Vicent el *èikotét*», imatge del sant prop Teulada; «El Barranc del Cuquet és *xicotet*» Alcoi; «veu aquells surers *èikotéts?*» Barx. *Xicotiu*: «El Barranc de la Cova és *èikotiú*» Canet lo Roig. «Roglà és un poble *èikutiú*» Montesa; «una taibola? És una panera redona i *èikotiúya*» Estubeny; «passarà una séquia *èikotiúya* i ---» Museros; «És aquella muntanya *èikotiúya* que es veu allí» Tavernes de Valldigna (1962).

«El Pla era un lloc *èikíko* i ha crescut molt» Elx. «No és més una ermita *èikotiúya*» Castellfort; «és un muntet *èikotiúyo*» Cabanes de l'Arc (1961). *Xicotàs*. *Xicotet* [Belv.]. *Xicotiquet* [Escrig]. *Xicotingo*. *Xiquer* «el que gusta de niños»; Escrig; 'mujeriego', id.²⁵ *Xiquera* «niñera» (id.). *Xiquesa* «De *xiquea* nos som nudrits: una e parvulis sumus educati», JoEsteve, e-3); *xiquesa* 1515, DAG.; [Lacav.].

Enxicar, *enxiqur*. *Aixicar*, castellanisme d'alguns mariners per *eixugar* o poar l'aigua de la nau amb sàssola etc., BDC XII. *Aixiquir* [*achi*-Escrig]. *Aixiquidor*. *Enxiqument*. *Re-xiquet*. *Xicol* 'conjunt de dos llistons entre els quals s'estreny l'extrem d'un fil ---' terme de teixidors (BDC IV, 164), sembla partir d'una variant semàntica del *xemic* (MICA), a base de la noció de fil xic, però només els tècnics podran veure si no és més aviat alteració d'un angl. *check-all* 'allò que ho atura, que ho reté tot' (cf. cpts. anglesos com *check-action*, *check-nut*, *check-rein* etc.). No hi té res a veure el frívol adjectiu *xic* 'de moda', manllevat del fr. *chic* [1832], que sembla haver partit, com a terme⁵⁰ d'argot, d'un abreujament de *chicane* 'argúcia' (cf. fr. *chicaner*, S. xv 'buscar raons', Villon, d'origen desconegut).

¹ En efecte, Beaussier ho registra sense vocals, i en dues variants, l'una de les quals és *èik(a)ikun* amb vocal breu i l'altra *èik(a)ukún*, i afegint que a Alger funciona també com a «adj., petit», i hi ha un femení *èik(a)ikána* «très petite fille» (p. 536a). Tenint en compte el so de *è*, que invita a creure en un manlleu del mossàrab, potser són també una altera-